

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2022. május 4.

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot **piros színű tollal kell javítani az alábbiak szerint.**

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik a megoldáshoz, túllépi a terjedelmet	[]
4. Hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás egy vonallal)	_____
5. Értelmetlen szöveg; logikai, nyelvhelyességi probléma (aláhúzás hullámos vonallal)	~~~~~
6. Súlyos helyesírási hiba (aláhúzás két vonallal)	=====

(Súlyos helyesírási hiba:

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése,
- az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja,
- kis és nagy kezdőbetű tévesztése,
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása,
- az ly-j tévesztése.)

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozatra!

I. Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítási-értékelési útmutatóban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *a válasz más megfogalmazásban is elfogadható*, ott minden olyan megoldást el kell fogadni, amely tartalmilag megegyezik a megadott válasszal. Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *más helyes válasz is elfogadható*, ott bármely olyan választ el kell fogadni, amely szakmailag helyes.

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani, ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza a válaszban elvárt elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet jelöl meg (de nem az összeset), akkor a megoldás sorrendjében kell értékelni.

A **kerettantervekben** szereplő személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A javítási-értékelési útmutatótól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem: **0,5 vagy 1 pont** (a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetettek szerint)

Rossz válasz: **0 pont**

Hiányzó válasz: **0 pont**

Kizárólag azokra a válaszelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket az útmutató külön is megjelöl.

Az útmutatóban megadott pontszám egy-egy eleme tovább már nem bontható.

A konkrét feladatokban az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A feladatok után található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a vizsgázó által elért pontszámot**.

Az egyszerű, rövid feladatok összpontszámát a feladatlap utolsó oldalán az összesítő táblázat megfelelő rovataiba be kell írni.

Ha az **egyszerű, rövid feladatok összpontszáma** egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint **egész számra kell kerekíteni** (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat,
- egy komplex feladat.

Az egyetemes és a magyar történelemre vonatkozó **feladatnak különböző** korszakokra kell vonatkoznia.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a következők szerint kell eljárni:

– ha a vizsgázó **három** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de **választása** a korszakok vagy a feladattípusok tekintetében **rossz**, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontvesztés éri, vagyis mind a három megoldását ki kell javítani és azt a – jó választás szerinti – kettőt, illetve egyet kell figyelembe venni, mely(ek)ben magasabb (össz)pontszámot ért el;

– ha a vizsgázó **háromnál több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de egyértelműen **jelölte választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a megjelölt feladatok megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni;

– ha a vizsgázó **háromnál több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, és **nem jelölte** egyértelműen **választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni, vagyis pl. az összes szöveges feladat megoldása esetén a 13., a 16. és a 17. feladat megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni.

Minden megkezdett feladat megoldottnak minősül, ha a tanuló nem jelezte egyértelműen ennek ellenkezőjét.

2. A feladatok értékelése, pontozása

A szöveges feladatok értékelését – az értékelési szempontokat, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat megadó – a **javítási-értékelési útmutató alapján** kell elvégezni. Az egyes szempontok szerint elért pontszámokat a feladatlapon a kipontozott helyek után található táblázatba kell írni, majd ki kell számítani az összpontszámot és az osztószám **(2)** segítségével átszámítani vizsgaponttá. **A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni.**

a) Feladatmegértés

2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra adható pontok legalább felét megszerezte.

1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra adható pontoknak kevesebb mint a felét szerezte meg, de legalább 1 pontot szerzett ezen szempontok valamelyikére.

0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra nem szerzett pontot.

Ha a feladatmegértés pontszáma 0, akkor a feladat összpontszáma is csak 0 lehet.

b) Tájékozódás térben és időben

Az útmutató az ehhez az értékelési szempontozhoz tartozó tartalmi elemeket „T”-vel jelöli.

A rövid esszénél együtt kell pontozni a térbeli és az időbeli elemeket (T), a hosszú esszénél külön (T1 és T2). A komplex esszénél három vagy négy tér- és időbeli elemet kell pontozni (T1, T2, T3 és T4). Amennyiben az útmutató példákat sorol fel, akkor a felsorolt példák közül a megadott számú vagy azoktól eltérő más helyes megoldás(ok) ér(nek) pontot.

2 pont akkor adandó, ha a megadott számú helyes elem szerepel a vizsgázó dolgozatában.

1 pont akkor adandó, ha a megadott számú elem közül legalább egy hiányzik, de legalább egy szerepel.

0 pont akkor adandó, ha nincs helyes térbeli és/vagy időbeli elem.

A rövid esszénél a térbeli és időbeli elemekre maximálisan 1-1 pont, a hosszú és a komplex esszénél 2-2 pont adható.

A komplex feladatok közül az összehasonlító komplex esszénél 2-2 időbeli és térbeli elemért összesen 8 pont adható, a korszakokon átívelő komplex esszénél pedig a feladat témájától függően az időbeli **vagy** a térbeli elemekért 2-2, a másik elemért 2, azaz összesen 6 pont adható. A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (✓*Tidő*, illetve ✓*Tér*), illetve a hibás megoldást (aláhúzás).

c) Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása

Az útmutató az ehhez az értékelési szempontozhoz tartozó tartalmi elemeket „K”-val jelöli.

A **rövid esszénél az általános és konkrét történelmi fogalmakra (K1)** 0, 1 vagy 2 pont adható. Az útmutató négy fogalom szakszerű használatát várja el. A megadott fogalmak példaként értelmezendők.

2 pont akkor adandó, ha legalább három szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

1 pont akkor adandó, ha egy vagy két szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

0 pont akkor adandó, ha nincs egy szakszerűen használt fogalom sem a vizsgázó esszéjében.

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (✓), illetve a hibás (aláhúzás) fogalomhasználatot.

A **hosszú és a komplex esszénél külön kell pontozni az ún. általános (K1) és a konkrét (K2) történelmi fogalmakat.** A 0, 1, illetve 2 pont a rövid esszénél említett elvek szerint adható, s a vizsgázó megoldását is ugyanolyan jelöléssel kell ellátni.

A **szövegalkotás minőségére és a nyelvhelyességre** a rövid (**K2**) és a hosszú, illetve a komplex esszénél (**K3**) is 0, 1 vagy 2 pont adható.

2 pont akkor adandó, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, logikusan szerkesztett szöveg, melyben nincs egynél több súlyos nyelvhelyességi vagy súlyos helyesírási hiba.
1 pont akkor adandó, ha a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos, vagy ha több nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát tartalmaz.
0 pont akkor adandó, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok, vagy ha a szövegben sok súlyos nyelvhelyességi és súlyos helyesírási hiba van.

d) Ismeretszerzés, a források használata, eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

Az *Ismeretszerzés, a források használata* (az útmutatóban „F”-vel jelölve) és az *Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás* (az útmutatóban „E”-vel jelölve) értékelési szempontok pontozása azonos elvek alapján történik. A tartalmi válaszelemek két részből állnak: valamilyen tény **rögzítése** és ehhez kapcsolódó **megállapítás** (bármilyen ok-okozati vagy egyéb, a rögzített állításhoz kapcsolódó összefüggés). A tartalmi elemeknél zárójelben szereplő példák (a „pl.” rövidítéssel kezdődő tartalmi elemek) azt jelzik, hogy az ott **felsoroltak bármelyike, illetve azokon kívül más helyes válaszelem is elfogadható**. A példák közül tehát elég egyet leírni a maximális pontszám eléréséhez. A rövid és hosszú feladatoknál, illetve a korszakokon átívelő komplex esszénél egy helyes elem rögzítésére 1 pont, a hozzá tartozó helyes megállapításra 2 pont jár (a megállapításra 1 pont is adható, amennyiben a vizsgázó megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő vagy pontatlan); az összehasonlító komplex esszé minden egyes elemzése háromelemű: a két összehasonlítandó forrás, illetve eseményeket alakító tényező kapcsán elvégzett rögzítésért 1-1 pont, a hozzájuk tartozó megállapításért pedig 2 (illetve 1) pont jár az alábbiak szerint:

A rövid, a hosszú és a korszakokon átívelő komplex esszéknél:

3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, és hozzá kapcsolódó helyes megállapítást tett.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha helyesen rögzített egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, de nem tett megállapítást, vagy ha nem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Az összehasonlító komplex esszéknél:

4 pont akkor adandó, ha a vizsgázó mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, és hozzájuk kapcsolódó helyes megállapítást tett.
3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, de nem tett helyes megállapítást, vagy ha csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan, vagy ha egyik forrásból sem rögzített tényt, de helyes megállapítást tett.

1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, és nem tett helyes megállapítást, vagy ha egyik forrásból sem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.

0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Egy-egy ismeret vagy összefüggés több helyen is szerepelhet példaként az útmutatóban, de minden elemre csak egy szempontnál adható pont.

A javító az esszé konkrét helyén egyértelmű jelöléssel (pl. ✓F1 ha az egyik elem található meg az adott szövegrészben; ✓✓F1 ha a rögzítés és a megállapítás is megtalálható az adott szövegrészben; ✓F1 és ✓F1 külön jelölve, ha a rögzítés és megállapítás nem közvetlenül egymás után található meg, hanem az esszé két különböző részén) jelzi a helyes, illetve – aláhúzással – a hibás megoldásokat.

Ugyanígy kell jelölni az eseményeket alakító tényezőkre adott részpontokat (pl. ✓E1).

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat – rövid feladatoknál 2-3 sorban, hosszú, illetve komplex feladatoknál 4-5 sorban – befejezhető, és az abban szereplő válaszelemek is értékelhetők. A további sorokban szereplő válaszelemek nem értékelhetők.

4. A szöveges feladatok pontszámainak összesítése

A részletes javítás elvégzése után összegezni kell a részpontszámokat, majd ezt a feladatonkénti összpontszámot az osztószám (2) segítségével át kell számítani vizsgaponttá. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni! A feladatonkénti vizsgapontokat a feladatsor hátlapján levő táblázatba át kell vezetni, majd ott összesíteni.

Ha ez az összpontszám

- egész szám, akkor nincs teendő;
- törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

III. A feladatlapon összpontszámának megállapítása

Az I. és a II. összetevőben elért (adott esetben egész számra kerekített) pontszámokat összegezni kell.

I. EGYSZERŰ, RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. Ókori görög filozófia (Összesen 3 pont.)

- a) szerződés kötés / emberek közötti megegyezéssel ((A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)) (1 pont)
- b) az igazságtalanság megszüntetése/megakadályozása (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)
- c) királyság / monarchia (Elfogadható még: zsarnokság / türannisz.) (0,5 pont)
- d) demokrácia (Elfogadható még: politeia / közvetlen demokrácia.) (0,5 pont)

2. A középkor kultúrája (Összesen 5 pont.)

- a) (könyv)nyomtatás (Elfogadható még: nyomda.) (Elfogadható még az utalás a nyomtatás újszerű eljárására: pl. mozgatható betűk / kisedett szöveg.) (0,5 pont)
- b) Gutenberg (0,5 pont)
- c) festészet (0,5 pont)
- d) A valóság hűbb (ember)ábrázolásra. / Az olajfestmények megjelenésére. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)
- e) térképészet / földrajz (tudomány) (Elfogadható még: kartográfia / geográfia.) (0,5 pont)
- f) Nem, mert a portugálok Afrika megkerülésével jutottak el Indiába. / Nem, mert végül a spanyol király hajói indultak el az Atlanti-óceánon nyugatra. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)
- g) 15. / XV. (század) (0,5 pont)
- h) humanizmus / humanista (irányzat) (0,5 pont)

3. Aranybulla (Összesen 4 pont.)

Kitalált esetek	Aranybulla tiltja	Aranybulla előírja
a) Mikál ispán Erdély vajdája volt, amikor a király kinevezte tárnokmesternek is, hogy gondoskodjék az érmék ezüsttartalmának állandóságáról.	30.	23.
b) Sebe kénytelen volt unokahúgával osztozkodni elhunyt bátyja örökségén, ráadásul még a király is arra kényszerítette, hogy saját költségén vegyen részt a Kárpátokon túl Halics elleni hadjáratban.	7.	4.
c) Kadosa Szabolcs várában teljesített katonai szolgálatot, és ragaszkodott hozzá, hogy kétkezi munkát azután se várjanak el tőle, miután a király a várat a vármegye összes várbirtokával Simon báznak adta.	16.	19.

(Elemenként 0,5 pont.)

- d) A (köz)nemesség / a nemesi kiváltságok / a rendiség kialakulása. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

4. Katolikus megújulás (Összesen 4 pont.)

- a) A – 5, B – 3, C – 2, D – 4 (Elemenként 0,5 pont.)
- b) barokk (0,5 pont)
- c) 2. (0,5 pont)
- d) A katolikus papság műveltségi szintjét / képzettségét növelni kellett. / Csak a képzett katolikus papság vehette fel a versenyt a protestánsokkal. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

5. Rákóczi-szabadságharc (Összesen 4 pont.)

a) C, A, B (A helyes sorrend: 1 pont.)

Állítások	A) és B)	A) és C)	B) és C)	mind-három	egyik sem
b) A Habsburgokat magyar királyoknak tekinti.			X		
c) Megjelenik benne a magyar rendek szabad királyválasztó joga.		X			
d) Magyarországot rendi monarchiának tekinti.				X	
e) Egy kuruc országgyűlés döntését tartalmazza.		X			

(Elemenként 0,5 pont.)

f) A magyar rendek számára: Magyarország megőrizte (rendi) különállását / berendezkedését. / Helyreállt a rendi dualizmus. / A magyar nemesség megőrizte kiváltságait. (0,5 pont)

Az uralkodó szempontjából: Magyarország a Habsburg Birodalom része maradt. / Elismerték a Habsburgok magyar királyságát. (0,5 pont)

(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók.)

6. Második ipari forradalom (Összesen 4 pont.)

Állítás: A második ipari forradalom során...	Sorszám
a) a vízi közlekedés az áruszállítás terén továbbra is megőrizte jelentőségét.	1.
b) a fejlesztéseket a hadiiparban is alkalmazták.	3.
c) a személyszállítás egy új módja is megjelent.	2.
d) jelentős társadalmi változások indultak meg.	4.
e) az elektromosságot a szolgáltatásokban is kezdték alkalmazni.	4.
f) a gyors fejlődésnek jelentős légszennyezés és a lakosság életkörülményeinek romlása is volt az ára.	1.
g) az igavonó állatok jelentősége tovább csökkent.	2.
h) az ipari üzemméretek hatalmasra növekedtek.	1.

(Elemenként 0,5 pont.)

7. Széchenyi gazdasági tevékenysége (Összesen 3 pont.)

a) Lánchíd, folyószabályozás / Vaskapu-szoros járhatóvá tétele, gőzhajózás, lótenyésztés / lóverseny, Magyar Tudományos Akadémia / Tudós Társaság kezdeményezése / alapítása (A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók. A vesszővel elválasztottak közül bármely négy válasz tetszőleges sorrendben elfogadható.) (Elemenként 0,5 pont.)

b) Nehezen lehetett hitelhez / tőkéhez jutni. / Nem volt hazai pénzügyintézet. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

8. Első világháború utáni békék (Összesen 4 pont.)

Állítások	Ország sorszáma
a) Területén a világháború előtt három nagyhatalom osztozott.	2.
b) Kizárólag az egykor Osztrák–Magyar Monarchia területéből alakult.	3.
c) Területén történt a világháború kirobbanásához vezető erőszak-cselekmény.	5.
d) A világháborúban a vele szemben álló és a vele szövetséges nagyhatalom területéből is részesült.	4.
e) Csak később lépett be a világháborúba, szembefordulva korábbi szövetségeseivel.	4.
f) A világháború után felvett neve arra utal, hogy három rokon nyelvű nép államaként alakult.	5.

(Elemenként 0,5 pont.)

g) A nemzeti önrendelkezés elve / A nemzetállami elv / Az etnikai elv
(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

9. Horthy-korszak (Összesen 4 pont.)

a) 2. (0,5 pont)

b) 1. (0,5 pont)

c) Bethlen István (0,5 pont)

d) 1929 (0,5 pont)

e) Túltermelés volt. / Az előző években eladatlan gabonakészletek halmozódtak fel. / Csökkent a fizetőképes kereslet. / A gabonaexport (szinte) megszűnt.
(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

f) Attól tartottak, hogy az SZDP megnyeri magának a parasztságot.
(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

10. Hidegháború (Összesen 3 pont.)

a) 1. tőkés(ek) / burzsoázia / burzsoák / (nagy)polgár(ság) / (nagy)polgárok;
2. munkás(ok) / munkásosztály / proletárok / proletariátus
(Elemenként 0,5 pont, összesen 1 pont.)

b) kizsákmányolás / (vagyon/társadalmi) egyenlőtlenség(ek) / különbségek
(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

c) A társadalom (döntő többsége) szegénységben élt. / Ott sem valósult meg teljes egyenlőség.
(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont)

11. 1956 (Összesen 8 pont.)

a) 3. (0,5 pont)

b) álló alak: Szovjetunió (0,5 pont)

fekvő alak: Magyarország (0,5 pont)

c) 3. (0,5 pont)

d) Mindkét országban felkelés / forradalom zajlott (a szovjetek / a kommunista diktatúra ellen).
(A válasz más megfogalmazásban elfogadható.) (1 pont)

e) Nem tudja fenntartani az elnyomást. / Újabb forradalmak törnek ki.
(A válasz más megfogalmazásban elfogadható.) (1 pont)

f) 3. (0,5 pont)

g) 1. (0,5 pont)

h) Kádár János (0,5 pont)

i) sztrájk / munkabeszüntetés / passzív ellenállás (A válasz más megfogalmazásban elfogadható.) (0,5 pont)

j) Mert elárulta a forradalmat. / Mert a szovjet csapatoknak köszönhette a hatalmát.

(A válasz más megfogalmazásban elfogadható.) (1 pont)

k) A forradalom utáni megtorlások végrehajtása. A munkástanácsok felszámolása. / A Munkásőrség / párhadsereg létrehozása. / Sortűzek / megfélemlítés. / Szociális intézkedések.

(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható. Más helyes válasz is elfogadható.) (1 pont)

12. Háztartás pénzügyei (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a) A pénz könnyen / gyorsan hozzáférhető; A megtakarítás azonnal rendelkezésre áll.

(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

b) A megtakarítás elértéktelenedhet. / A készpénz tárolása nem biztonságos. / Nem gyarapszik a megtakarítás. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

c) (lakossági) állampapír / államkötvény

d) A hitel veszít az értékéből. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Amerika gyarmatosítása

(rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Amerika 16. századi gyarmatosításának gazdasági jellemzőit és következményeit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy Amerikát 1492-ben fedezték fel, és rögzíti a téma egy térbeli elemét (pl. a kontinenst Spanyolország / Portugália kezdte gyarmatosítani, korábban az Inka / Azték Birodalom létezett e területen, a korszakban Latin-Amerika gyarmatosítása zajlott), <i>vagy</i> megnevez egy fontos nyugati kikötőt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. kereskedelem, nyersanyag, gyarmat, ültetvény.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényeges tényt a forrásból (pl. a király megtiltotta az indiánok rabszolgaként való kezelését; a király védeni próbálta az őslakosokat; a király a spanyol / kasztíliai korona alattvalóinak tekintette az indiánokat), és ezzel kapcsolatban tesz egy lényegi megállapítást (pl. a gyarmatosítók ennek ellenére alávetették az indiánokat; az őslakosokat általában bányákban / ültetvényeken dolgoztatták; az őslakosok helyett kezdtek afrikai rabszolgákat szállítani Amerikába).	0–3
	F2 Rögzíti az ábra alapján, hogy az európai ezüstbehozatal jelentősen növekedett, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az Andokban feltárt ezüstbányákból származott az ezüst; Spanyolország volt a fő ezüstszállító; a beérkező nemesfémek gyors áremelkedést / árforradalmat / inflációt idéztek elő; a nemesfém befektetés nélkül folyt át Spanyolországon; az ezüstbehozatal ösztönözte a tőkés fejlődés kibontakozását).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a gyarmatokon ültetvényeket hoztak létre, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az ültetvényekben olcsó munkaerővel / nagyüzemben termelték a növényeket; a gyarmatokról származó nyersanyagok / termények ellenértékeként kereskedtek ipari termékekkel) <i>vagy</i> említ két ültetvényes növényt.	0–3
	E2 Rögzít egy lényeges tényt a kereskedelmi utak átrendeződésével kapcsolatban (pl. a világkerkedelem központja az atlanti térség lett; Európában kontinentális munkamegosztás alakult ki), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. tengerparti elhelyezkedéséből leginkább Anglia és Hollandia profitált; Spanyolországon belül az atlanti kikötők fejlődtek leginkább; a mediterrán térség veszített a jelentőségéből; a kontinentális munkamegosztás a Hanza-kerkedelem fellendüléséhez vezetett / a növekvő nyugat-európai árak miatt alakult ki; Közép- és Kelet-Európában	0–3

	fellendült a mezőgazdaság / növekedett a majorság területe / a robotteher).	
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

14. A hitleri Németország

(rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a hitleri Németország zsidóellenes politikáját mutatja be 1933 és 1939 között. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy Hitler 1933-ban került hatalomra, és megállapításai Németországra vonatkoznak.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. antiszemitizmus / zsidóüldözés, náci / nemzetiszocialista, fajelmélet, (tömeg)propaganda.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a zsidókat a propaganda pénzéhesnek ábrázolta; az ábrázolás azt sugallta, hogy a gazdaság a zsidók irányítása alatt áll; a szerző azonosította a zsidókat a tőkésekkel), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a tömegpropaganda eszközeit is felhasználták a zsidók ellen; a gyerekek nevelésében is megjelent az antiszemitizmus; gazdasági intézkedéseket is hoztak a zsidók ellen; a zsidók szerepe a német gazdaságban valójában nem volt jelentős; a nagy gazdasági világválság kedvezett a gyűlöletkeltésnek; máskor a kommunistákkal azonosította a propaganda a zsidókat).	0–3
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a kristályéjszaka során a zsidók tulajdonában lévő épületeket kifosztották / felgyújtották; antiszemita pogromra került sor; az állami szervek nem nyújtottak védelmet a zsidóknak), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a zsidók elleni fellépést a náci vezetés szervezte meg; egy német diplomata meggyilkolása volt az ürügy; a civil lakosok egy része is részt vett benne; utólag a zsidókkal még kártérítést is fizettettek; a zsidókkal szembeni fizikai erőszak is a politika eszközévé vált).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a náci antiszemitizmus ideológiai hátterét a fajelmélet adta / Hitler a Mein Kampf című művében írta le, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a zsidókat alacsonyabb rendű / kultúraromboló fajnak tekintették; nem tekintették őket a német nemzet részének; az ellenségkép megalkotásával igyekeztek növelni a nemzeti összetartozást; a zsidókat bűnbakká tették).	0–3
	E2 Rögzíti a nürnbergi faji törvények egy lényeges elemét (pl. elvették a zsidók állampolgárságát; megtiltották a zsidók és a nem zsidók közötti házasságot / szexuális kapcsolatot), és tesz egy	0–3

	érdemi megállapítást ezzel kapcsolatban (pl. a zsidókat megfosztották alapvető emberi jogaiktól; nem tekintették őket a német nemzet részének; ez sértette a jogegyenlőség elvét; a totális állam az emberek magánéletébe is beavatkozott).	
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

15. Mária Terézia és II. József

(hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Mária Terézia és II. József felvilágosult és központosító intézkedéseit és a felvilágosult abszolutizmus ellentmondásait mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy Mária Terézia 1740–1780 között, II. József pedig 1780–1790 között uralkodott.	0–2
	T2 Utal arra, hogy Magyarország a Habsburg Birodalom része volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. felvilágosodás, felvilágosult abszolutizmus, király / császár, jobbágy(ság).	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. úrbéri rendelet, Ratio Educationis, türelmi rendelet, jobbágyrendelet.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy mindkét uralkodó könnyített a jobbágyok terhein, <i>vagy</i> rögzít egy-egy lényeges tény a forrásból (pl. az úrbéri rendelet rögzítette a jobbágyterheket, a jobbágyrendelet pedig megszüntette a röghöz kötést), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a cél az állami adók biztosítása / munkaerő biztosítása az iparnak / a nemesség visszaszorítása / a társadalmi elégedetlenség lecsendesítése / a jobbágymozgalmak lecsendesítése volt).	0–3
	F2 Rögzíti, hogy Mária Terézia ösztönözni akarta az iskolába járást, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a cél az udvarhűség biztosítása / a valláserkölcsei nevelés / az alattvalók általános műveltségének emelése / a képzett hivatalnokok számának gyarapítása / az oktatás színvonalának emelése / a gazdaság fejlődése volt).	0–3
	F3 Rögzíti, hogy II. József Magyarország területét kerületekre osztotta, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezzel akarta csökkenteni a vármegyék önkormányzatát / szűkíteni jogkörüket; ezzel igyekezett központosítani az ország igazgatását; ezzel összefüggésben elválasztotta a helyi végrehajtást a bíraskodástól).	0–3

	F4 Rögzíti, hogy II. József a németet tette meg hivatali nyelvnek az egész birodalomban, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a cél az államigazgatás központosítása / modernizálása / a birodalom egységesítése volt; ezzel a magyar rendiséget is vissza akarta szorítani).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy II. József engedélyezte a protestánsok (és ortodoxok) szabadabb vallásgyakorlását, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a cél a társadalmi béke megteremtése / a képzett hivatalnokok számának gyarapítása / a katolikus egyház kiváltságainak visszaszorítása volt).	0–3
	E2 Rögzíti a két uralkodó intézkedéseinek valamely közös felvilágosult célját (pl. alattvalóik jólétét tartották szem előtt; modernizálni akarták országaikat; céljuk a kiváltságok visszaszorítása / a népjólét előmozdítása / a jobbágyság helyzetének javítása volt; fontosnak tartották a felvilágosító / nevelő tevékenységet), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. uralkodásukat szülői szerepnek / szolgálatnak tekintették; tevékenységüket motiválta a nagyhatalmi versengés is; népszerűségük / támogatottságuk felvilágosult eszméknek / reformjaiknak köszönhető; Mária Terézia hagyományosabb / türelmesebb reformpolitikát folytatott, míg II. József felvilágosultabb / türelmetlenebb volt).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy a két uralkodóra jellemzőek voltak az abszolutista törekvések, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Mária Terézia kezdetben még együttműködött a rendekkel, II. József kezdetől abszolutista uralkodó volt; II. József célja az egységes Habsburg Birodalom létrehozása volt; országgyűlések összehívása nélkül, rendeletekkel kormányoztak; elutasították a népfeltség / a társadalmi szerződés elvét; felülről jövő reformokkal igyekeztek céljaikat megvalósítani).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

16. A Rákosi-korszak gazdaságpolitikája

(hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a Rákosi-korszak gazdaságpolitikáját és annak következményeit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a Rákosi-korszak 1947 / 1948 / 1949–1953 / 1956-ig tartott.	0–2
	T2 Rögzíti, hogy Magyarország a korszakban a szovjet tömb része volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. ipar, mezőgazdaság, kommunizmus, propaganda.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. államosítás, tervgazdaság, kollektivizálás, békekölcsön.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy a vaskohászati üzemek az előirányozottnál többet termeltek, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a hivatalos elvárás volt a tervszámok meghaladása; az üzemekben a termelés fokozása érdekében munkaversenyeket tartottak; a mennyiség növelésével nőtt a selejt aránya; a legtöbbet teljesítő munkásokat sztahanovistának nevezték; a szöveg propaganda-jelentés).	0–3
	F2 Rögzít egy lényeges tény a forrás alapján (pl. a propaganda negatív színben tüntette föl a kulákokat; a vers szerint a kulákok az amerikaiakkal / ellenséges hatalmakkal működtek együtt; a kulákokat okolták az ellátási nehézségek miatt), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a rendszer célja volt az egyénileg gazdálkodó parasztság megtörése; a kommunizmus legfőbb vidéki ellenségének a módos parasztokat tartották; a kulákellenes propaganda a kommunista mezőgazdaság hiányosságairól is elterelte a figyelmet; az egyénileg gazdálkodó parasztság számára teljesíthetetlen beszolgáltatási tervszámokat írtak elő).	0–3
	F3 Rögzíti a forrás alapján, hogy a korszakban békekölcsönt jegyeztek, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez tulajdonképpen egy új adónem volt / az állam általa további bevételekhez jutott; a békekölcsön valós értékét sosem kapta vissza a hitelező; a rendszerrel való azonosulási kényszer miatt kellett jegyezni; a harmadik világháborús veszélyre hivatkozva vezették be a békekölcsönt).	0–3
	F4 Rögzít egy lényeges tény a forrás alapján (pl. jelentősen csökkent a mezőgazdasági keresők aránya; megnövekedett az ipari keresők / szolgáltatásban dolgozók száma; a Rákosi-korszakban továbbra is a parasztság maradt a legnagyobb létszámú réteg), és ezzel kapcsolatban egy lényegi megállapítást tesz (pl. a folyamatot foglalkozási átrétegződésnek nevezzük; fő oka az iparosítás volt; a rendszer ideológiája is támogatta az ipari foglalkoztatottak számának növelését; a parasztságra nehezedő	0–3

	nyomás miatt sokan felhagytak a földműveléssel; a kollektívizálást nem sikerült teljes mértékben megvalósítani).	
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy az országban tervgazdaság működött, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a termelést három / ötéves állami tervek szabályozták; a piaci viszonyok nem játszottak szerepet; a tervgazdaság előfeltételeként az ipari üzemeket államosították; a tervgazdaság nem tudta ellátni a társadalom szükségleteit).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a gazdaságfejlesztés elsődleges célja az iparosítás volt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a harmadik világháborúra való felkészüléssel indokolták; a nehézipar erőltetése teljesen irracionális cél volt / hiányoztak hozzá a hazai nyersanyagok; az iparosítás érdekében feláldozták a mezőgazdaságot / az általános életszínvonalat).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy a mezőgazdaságban kollektívizálás zajlott, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ennek célja a mezőgazdasági köztulajdon megteremtése / magántulajdon felszámolása / az ipar munkaerőigényének biztosítása volt; a folyamat során a parasztságot erőszakos úton igyekeztek termelősövetkezetekbe tömöríteni; az intézkedések hatására a mezőgazdasági termelés visszaesett / nem tudta ellátni a hazai igényeket sem).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

17. Magyarország lehetőségei az Oszmán Birodalom feltartóztatására

(komplex – korszakokon átívelő)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó Magyarország lehetőségeit és ezek változásait az Oszmán Birodalom feltartóztatására Luxemburgi Zsigmond korától az ország három részre szakadásáig mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít legalább egy, a témához kapcsolódó lényegi évszámot a 14–15. századból (pl. Luxemburgi Zsigmond uralkodása: 1387–1437, nándorfehérvári diadal: 1456, Hunyadi Mátyás uralkodása: 1458–1490), és rögzít egy a témához kapcsolódó lényegi évszámot a 16. századból (pl. mohácsi csata: 1526, kettős királyválasztás: 1526, váradi béke: 1538, Buda török kézre kerül / az ország három részre szakadása: 1541).	0–2

	T2 Rögzít legalább két lényegi térbeli elemet (pl. a 15. században a Balkán Magyarország és az Oszmán Birodalom ütközőterülete volt, a 16. századra Magyarország a Habsburg Birodalom és az Oszmán Birodalom ütközőterületévé vált, Nándorfehérvár volt a végvárrendszer kulcsa, a végvárrendszer az ország déli határánál húzódott, megnevezi a három országrészt).	0–2
	T3 A téma kifejtése során ügyel a kronologikus vagy a tematikus szerkesztésre.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. király, hadjárat, béke, hódítás / ostrom.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. bandérium / telekkatonaság, végvár / végvárrendszer, rendkívüli hadiadó, fekete sereg.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényeges tényt a forrás alapján (pl. húsz jobbagynak kellett egy lovas katonát felszerelnie; a birtokos nemeseknek hadba kellett vonulni; a király a katonaállításra kötelezte a nemeseket), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a nagy anyagi teher miatt később harminchárom jobbagyteleknek kellett egy lovas katonát kiállítani; ezt a rendszert nevezték telekkatonaságnak; a bandériumokat egészítette ki a telekkatonaság rendszere; a végvárak katonaságának folyamatos biztosítása / az állandó török veszély / nikápolyi vereség miatt született a rendelkezés; a korszakban bandériumok adták a magyar hadak zömét).	0–3
	F2 Rögzít egy lényeges tényt a térkép alapján (pl. a balkáni területek magyar–török hadszíntérré váltak; ütközőállamok jöttek létre; a balkáni országok elvesztették önállóságukat / magyar vagy török befolyás alá kerültek), és ezzel kapcsolatban érdemi megállapítást tesz (pl. a 15. században az ütközőállamok segítségével sikeresen feltartóztatták a török előretörést; a 16. századra az ütközőállamok nem voltak képesek a török terjeszkedés megállítására; az ütközőállamok az erőviszonyoktól függően hol a törökök, hol a magyarok oldalára álltak).	0–3
	F3 Rögzíti a táblázat egy lényeges elemét (pl. az Oszmán Birodalom területe / népessége nagyobb volt; az Oszmán Birodalom anyagi / katonai lehetőségei jobbak voltak a magyarokénál), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a 16. század elején az Oszmán Birodalom már Egyiptomot is uralta / jelentősen megnövelte a közel-keleti területeit; az Oszmán Birodalom terjeszkedésének eredményeként egyértelművé vált a magyarokkal szembeni erőfölényük; a Jagelló-korban a magyar állam bevételei inkább csökkentek; sokáig már nem volt esély az Oszmán Birodalommal szembeni hatékony védekezésre).	0–3
	F4 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. II. Lajos a Habsburgoktól várt segítséget; a segítség a keresztény országok közti viszályok miatt maradt el), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. II. Lajos a Habsburg–Jagelló házassági szerződés / Habsburg felesége miatt várta a támogatásukat; V. Károly császárnak lett volna a törökkel szemben elég katonai ereje / a katonai szerepvállalás a	0–3

	birodalmi rendektől függött; Habsburg–francia vetélkedés zajlott Európában; II. Lajos végül érdemi segítség nélkül szállt szembe a törökkel).	
	F5 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Szulejmán elfoglalta Budát; Szulejmán a Habsburg-fenyegetésre hivatkozott; Szulejmán átadta a magyaroknak Erdélyt), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Erdély a szultán vazallusa lett; az ország három részre szakadt; Szapolyai János halála után a török nem bízott a csecsemőkirály erejében a Habsburgokkal szemben).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzít egy tényt a magyar támadó hadjáratok szerepével kapcsolatban (pl. Zsigmond nikápolyi veresége bebizonyította a támadó hadjáratok veszélyét; Zsigmond / Hunyadi János célja a török kiűzése volt a Balkánról; Hunyadi János volt az utolsó, aki támadó hadjáratokkal próbálkozott; a várnai / rigómezei hadjárat kudarca után a jelentősebb magyar támadó hadjáratok véget értek), és ezzel kapcsolatban érdemi megállapítást tesz (pl. a támadó hadjáratok célja az ellenség távoltartása az országtól; a támadó hadjáratok erősítették a magyar politikai befolyást a térségben; Magyarország a keresztény Európa védőbástyájává vált; a sikertelen – olykor nemzetközi összefogással megvalósuló – támadó hadjáratok veszélyeztették az ország védekezőképességét).	0–3
	E2 Rögzít egy lényeges tényt a végvárrendszerrel kapcsolatban (pl. Zsigmond kezdte el a végvárrendszer kiépítését; a várak a folyók mentén épültek; a várak állandó katonaságot igényeltek), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a támadó hadjáratok kudarca miatt a védekezés vált elsődlegessé; kettős végvárrendszer épült ki; várak birtoklása az utánpótlási vonalak ellenőrzése miatt volt lényeges; több, mint száz évig sikerrel tartóztatta fel a törököt; a katonaság biztosítása / várak ellátása / karbantartása nagy anyagi megterhelést jelentett az országnak; Mátyás a rendkívüli hadiadó folyamatos beszédésével igyekezett biztosítani a várak ellátását; a nándorfehérvári diadal után szultáni sereg hetven évig nem támadta meg az országot; Nándorfehérvár eleste után nehézé vált az ország védelme).	0–3
	E3 Rögzít egy lényeges tényt Hunyadi Mátyás törökellenes harcaival kapcsolatban (pl. Mátyás uralkodása nagyobb részében nem vezetett támadó hadjáratokat; Mátyás a védekezésre koncentrált), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Mátyás felismerte, hogy Magyarországnak egyedül nincs ereje a török kiűzésére a Balkánról; Mátyás a végvárrendszer megerősítésére törekedett; Mátyás a zsoldoshadsereget jellemzően nyugaton vetette be, nem a török ellen; a katonai kiadásokra bevezetett rendkívüli hadiadó hosszú távon fenntarthatatlan volt; Mátyás tartós békét kötött a törökkel).	0–3
	E4 Rögzíti, hogy a magyar hadsereg Mohácsnál vereséget szenvedett, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a mohácsi vereség után Buda birtoklása vált elsődlegessé; az ország két részre szakadt; II. Lajos / a király halála miatt az ország belső viszályba süllyedt; a magyar rendek választhattak a Habsburg- vagy a török fennhatóság elfogadása között; a Habsburgoknak volt erejük	0–3

	a török elleni harcokhoz, Szapolyainak nem; a török fő célja Bécs elfoglalása lett; a bécsi hadjáratok kudarcai jelezték, hogy a török sem verhetetlen; Magyarország az Oszmán és a Habsburg Birodalmak ütközőterületévé vált).	
	E5 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

18. Németország helyzete és céljai a világháborúk kitörésekor (komplex – összehasonlító)

Szemponatok	Műveletek tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja Németország helyzetét és céljait az első és a második világháború kitörése idején a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít egy időbeli elemet a Német Császársággal kapcsolatban (pl. a Német Császárság létrejötte: 1871, hármas szövetség megalakulása: 1882, az első világháború kezdete: 1914. július 28., versailles-i béke: 1919).	0–2
	T2 Rögzít egy időbeli elemet a náci Németországgal kapcsolatban (pl. Hitler hatalomra kerülése: 1933, Berlin–Róma-tengely: 1936, Anschluss / müncheni szerződés: 1938, szovjet–német meg nem támadási egyezmény / a Molotov–Ribbentrop-paktum aláírása: 1939. augusztus 23., a második világháború kitörése: 1939. szeptember 1.).	0–2
	T3 Rögzít a Német Császársággal kapcsolatban egy térbeli elemet (pl. a német gyarmatok Afrikában / a Csendes-óceán térségében fekszenek, Elzász–Lotaringia hovatartozása is konfliktust okozott, Belgiumon keresztül támadták meg Franciaországot).	0–2
	T4 Rögzít a náci Németországgal kapcsolatban egy térbeli elemet (pl. a keleti élettér volt a terjeszkedés célja, Ausztriát is a Birodalomhoz csatolták, Belgiumon keresztül támadták meg Franciaországot).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. nagyhatalom, gyarmat, ideológia, szövetség.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. központi hatalmak, tengelyhatalmak, fajelmélet, Führer.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy tényt a birodalmi alkotmányból a politikai berendezkedéssel kapcsolatban (pl. a császár képviselte a külügyekben a birodalmat; a császár hatalma nem volt korlátlan), rögzít egy tényt Hitler államfelfogásából (pl. a döntést egy személy hozza meg; a felelősség könnyen azonosítható; a vezérnek csak tanácsadói vannak; Hitler a Führer-elvet fogalmazta meg), és	0–4

	ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a Német Császárság alkotmányos monarchia volt, Hitler birodalma viszont diktatúra / pártállam volt; a császár helyett valójában a kancellár kormányzott, Hitler minden döntést egyedül is meghozhatott; a külpolitika irányításában meghatározó szerepe volt a császárnak és Hitlernek; a Német Császárságban működött a parlament, Hitler rendszerében megszűntek a hatalmát korlátozó intézmények).	
	F2 Rögzít egy lényegi tény az első világháborút megelőző német terjeszkedés ideológiájával kapcsolatban (pl. Németország gyarmatosításra / a többi nagyhatalommal való egyenrangúságra / a világ újrafelosztására törekedett), rögzít egy lényegi tény a náci terjeszkedéssel kapcsolatos elképzeléseiről (pl. minden németet egy országban akartak egyesíteni; a versailles-i béke felülvizsgálatára törekedtek; a terjeszkedést az élelemhiány elkerülésével / a népesség nagyarányú növekedésével indokolták), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. az első világháborúban Németország saját helyzetének megerősítésére törekedett, a másodikban Európa feletti uralomra tört; a második világháború előtt a gyarmatok helyett elsősorban a németek lakta területeket kívánták uralni / a versailles-i békében elvesztett területeiket követelték vissza; az első világháborút nemzeti / hatalmi érdekek, a náci terjeszkedést a fajelmélet is motiválta).	0–4
	F3 Rögzíti a táblázat egy lényegi elemét (pl. Németország részesedése a világ ipari termeléséből nőtt; Németország európai riválisainak részesedése a világ ipari termeléséből csökkent; a német növekedés elmaradt az USA-tól), rögzíti a táblázat egy lényegi elemét (pl. 1938-ra a Németország részesedése nőtt a legnagyobb mértékben; a németek mellett a britek részesedése növekedett), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. ipari fejlettségük alapján mindkét esetben bízhattak a németek a győzelemben; ellenfeleik összefogása a német gazdasági kapacitást felülmúlta; az elhúzódó háború nem kedvezett a német gazdaságnak; az USA háborúba lépését a német gazdaság egyik világháború esetében sem volt képes ellensúlyozni).	0–4
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzít egy lényegi tény a német haditervekről az első világháború előtt (pl. villámháborúban gondolkodtak; a kétfrontos háborút akarták elkerülni), rögzít egy lényegi tény a német haditervekről a második világháború előtt (pl. villámháborúban gondolkodtak, a kétfrontos háborút / tengeri blokádot akarták elkerülni), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. az első világháborúban a nyugati villámháború kudarcot vallott, a második világháborúban sikerült legyőzni Franciaországot; az első világháborúban hamar kétfrontos háborúra kényszerültek, a második világháborúban viszont sikerült a szovjetekkel megegyezniük; az első világháborúban a tengeri blokádot nem tudták áttörni, a második világháborúban ezt Észak-Európa lerohanásával elkerülték; az első világháború előtt nem	0–4

	volt Európán belüli német terjeszkedés, a második világháború előtt igen).	
	E2 Rögzít egy lényegi tény a németek szövetségi rendszerével kapcsolatban az első világháború előtt (pl. a központi hatalmakat az Osztrák–Magyar Monarchiával alkotta; Olaszország megbízhatatlan tagja volt a hármasszövetségnek), rögzíti, hogy a németekkel együtt Olaszország és Japán alkotta a tengelyhatalmakat, és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. az első világháborúban a szövetségesek összefüggő területet alkottak; míg a második világháborúban már nem; az első világháborúban a szövetség célja a nagyhatalmi helyzet biztosítása / erősítése volt, a második világháborúban a szövetség célja az európai / csendes-óceáni hatalom megszerzése volt; a központi hatalmak katonailag együttműködtek, a tengelyhatalmak jellemzően nem; az első világháborúban az antant kezdettől fogva erősebbnek tűnt, a második világháborúban a tengely tűnt erősebbnek; mindkét háborúban az Egyesült Államok németek elleni belépése döntötte el a háborút; az oroszokkal vívott háború miatt az első világháború kezdettől fogva kétfrontos volt, a második világháborúban azt a Molotov–Ribbentrop-paktummal / szovjetekkel kötött átmeneti szövetséggel kerülték el).	0–4
	E3 Rögzít egy lényegi tényt Németország szerepéről az első világháború kirobbantásával kapcsolatban (pl. a németek jó ürügynek tartották a szarajevói merényletet a háború kirobbantásához; a németek biztatták Ferenc Józsefet a hadüzenetre; a németek a hadüzenetek után rögtön megtámadták Franciaországot), rögzít egy lényegi tényt Németország szerepéről a második világháború kirobbantásával kapcsolatban (pl. Hitler folyamatosan megszegte a versailles-i békét; a versailles-i békeben elcsatolt területek visszacsatolási folyamata miatt tört ki a háború; Hitler lerohanta Lengyelországot), és ezzel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. az első világháború kirobbanása kevésbé volt tervszerű, mint a második; az első világháború kirobbantásában a németek szerepe közvetett, míg a másodikat német támadás indította el; az első világháborúban a németektől követelték vissza Elzász–Lotaringiát, a másodikban a németek követelték ezt a területet / a németeknek voltak a versailles-i béke miatt területi követeléseik).	0–4
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–4
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

A feladatlapon szereplő források (kép, adatsor, térkép) lelőhelyei:1. <https://mek.oszk.hu/03600/03629/03629.htm#118><http://www.ponticulus.hu/rovatok/megcsapottak/timaiosz.html>https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Escola_de_Atenas.jpg2. https://en.wikipedia.org/wiki/Johannes_Gutenberg

Mátyás és a humanizmus. Szerk.: Csukovits Enikő. (Nemzet és Emlékezet) Osiris, Budapest, 2008.

-
- <https://dizionario.piu.zanichelli.it/storiadigitale/media/docs/0151.pdf>
- 3.** Bolla Ilona, Rottler Ferenc (szerk.): Szemelvények az 1526 előtti magyar történelem forrásaiból. Budapest, Tankönyvkiadó, 1988.
- 4.** Szántó Konrád: A katolikus egyház története III.
<https://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/TOTHKRI.HTM>
- 5.** Boronkai–Gianone–Kormos–Kovács–Simonkay–Tamásiné: Történelem 10. IT-142
- 6.**
https://en.wikipedia.org/wiki/Second_Industrial_Revolution#/media/File:BASF_Werk_Ludwigshafen_1881.JPG
https://en.wikipedia.org/wiki/Second_Industrial_Revolution#/media/File:1885Benz.jpg
https://en.wikipedia.org/wiki/Dreadnought#/media/File:USS_Texas_BB-35.jpg
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Telephone_Exchange_1892.jpg
- 7.** Kaján Tibor karikatúrája: <https://kepiras.com/2021/04/kajan-tibor-portrei/>
- Horváth Attila: Széchenyi István részvénytársaság-alapításai http://real.mtak.hu/35027/7/Szechenyi_Istvan.pdf
- 9.** Vida István: A Független Kisgazda Párt 1930. évi békési programja (1930. okt. 12.) Történelmi Szemle, 1967.
https://tti.abtk.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz1967_1/vida.pdf
- 10.** Viktor Ivanovics Govorkov plakátja. <https://www.rbth.com/history/329103-15-soviet-anti-american-posters>
- 11.** <https://paper.sc/doc/583a3f184868981421bb7113/>
<https://archivnet.hu/az-1956-os-forradalom-a-nyugatnemzet-szatirikus-lapokban>
<https://paper.sc/doc/583a3f184868981421bb7113/>
- Bernhard Merz rajza. Nebelspalter, 82. évf. 45. sz. (1956. november 7.) 21.
- Alexander M. Kaiser (álnevén: A. M. Cay) rajza. Nebelspalter, 82. évf. 50. sz. (1956. december 12.)
https://archivnet.hu/hetkoznapok/szovjet_milicia_magyar_malicia.html?page=1&oldal=2
- 12.** <https://24.hu/belfold/2021/08/16/hogyan-mentsuk-meg-a-vagyonunkat-nagyobb-inflacio-idejen-x/>
<https://infostart.hu/gazdasag/2021/09/15/befektetesi-es-hitelfelveteli-tanacsok-inflacio-idejere>
- 13.** <https://faculty.chass.ncsu.edu/slatta/hi216/documents/newlaws.htm>
https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_10_nat2020/lecke_01_002
- 14.** Hans Bernd Gisevius: Bis zum bitteren Ende. Idézi: Hosszú Gyula: A század fele (1914–1945). Bp. 1996.
Ernst Hiemer: Der Giftpilz című könyvének illusztrációja, a kép szerzője: Philipp Rupprecht. 1938.
<https://www.newstatesman.com/culture/2019/04/jews-and-the-money-myth>
- 15.** Boronkai–Gianone–Kormos–Kovács–Tamásiné: Történelem 10. Szent István Társulat, Budapest, 2021.
<https://www.timetoast.com/timelines/ii-jozsef-uralkodasa>
- 16.** https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_12/lecke_02_012
https://hu.wikipedia.org/wiki/B%C3%A9kek%C3%B6lcs%C3%B6n#/media/F%C3%A1jl:Harmadik_B%C3%A9kek%C3%B6lcs%C3%B6n_jegyz%C3%A9si_igazol%C3%A1sa.tif
- Földesi Margit–Szerencsés Károly: A rebellis tartomány. Magyar Könyvklub–Helikon Kiadó, Budapest, 1998.
- Kovács Zoltán: Népszerű- és településföldrajz. ELTE Eötvös Kiadó Kft. 2013.
<http://epa.oszk.hu/00000/00018/00010/pdf/vita.pdf>
- 17.** Boronkai–Gianone–Kormos–Kovács–Tamásiné: Történelem 9. Szent István Társulat, Budapest, 2021.
<https://mek.oszk.hu/01800/01885/html/index1.html>
- Kosáry Domokos: Magyar külpolitika Mohács előtt, Magvető, Bp., 1978 pp. 167–168.
<https://www.origo.hu/tudomany/20190518-tavol-maradt-a-mohacsi-csatatol-ezert-kettos-a-megitelese-i-janos-magyar-kiralynak.html>
- Boronkai–Gianone–Kormos–Kovács–Tamásiné: Történelem 10. Szent István Társulat, Budapest, 2021.
- 18.** Száray Miklós: Történelem 11.
Hitler: Harcom, Centrum Kiadóvállalat, 1941 p. 235
https://digitori.blog.hu/2021/03/07/forrasok_a_gyarmatositas_uj_korszaka_11_1
- Száray Miklós: Történelem 11.
<https://sourcebooks.fordham.edu/mod/indrevtabs1.asp>
- Száray Miklós: Történelem IV., Forrásközpontú sorozat, Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2005.
-